

IŠNYKUSIEMS KAIMAMS ATMINTI

Padegaliai – kaimavietė prie Degalo upelio

XVI–XVIII amžiais augant Europoje žemės ūkio produkcijos paklausai, daugelio Žemaitijos dvarų, ypač buvusių Prūsijos kunigaikštystės (karalystės) pasienyje, savininkai įvairiai skatino savo valdų valstiečius didinti žemės ūkio produkcijos gamybą. Vienu iš žemdirbystės plėtros būdų buvo naujų nedidelių kaimų kūrimas plėšininėje dvarui priklausančioje miško, bendrųjų ganyklų ir pievų žemėje. Nemažai kaimų tuo metu įsikūrė ir Kretingos dvaro plėšininėje žemėje. Tarp jų buvo Padegaliai.

Padegaliais vadinta gyvenvietė XVIII–XIX amžiais buvo įsikūrusi Degalo upelio aukštupyje, dabartinio Petreikių kaimo, esančio Žalgirio seniūnijoje, žemės šiaurės rytinėje dalyje. Tai buvo užsienis, t. y. už gatvinių-valakinių kaimų ribų įsikūrusios kelios sodybos su joms priskirta ariama ir ganyklų (pievų) žeme, įsiterpusia tarp kitų dvarui priklausančių žemių.

Užsienis plytėjo pajūrio žemumoje, į vakarus–šiaurės vakarus nuo Degalo upelio (Dangės kairiojo intako) ištaku. Šiaurėje–šiaurės vakaruose jis ribojosi su Žygu, šiaurės rytuose – su Šaupučiu (dabar – Laumalių pietinė dalis dešinėje kelio į Ra-

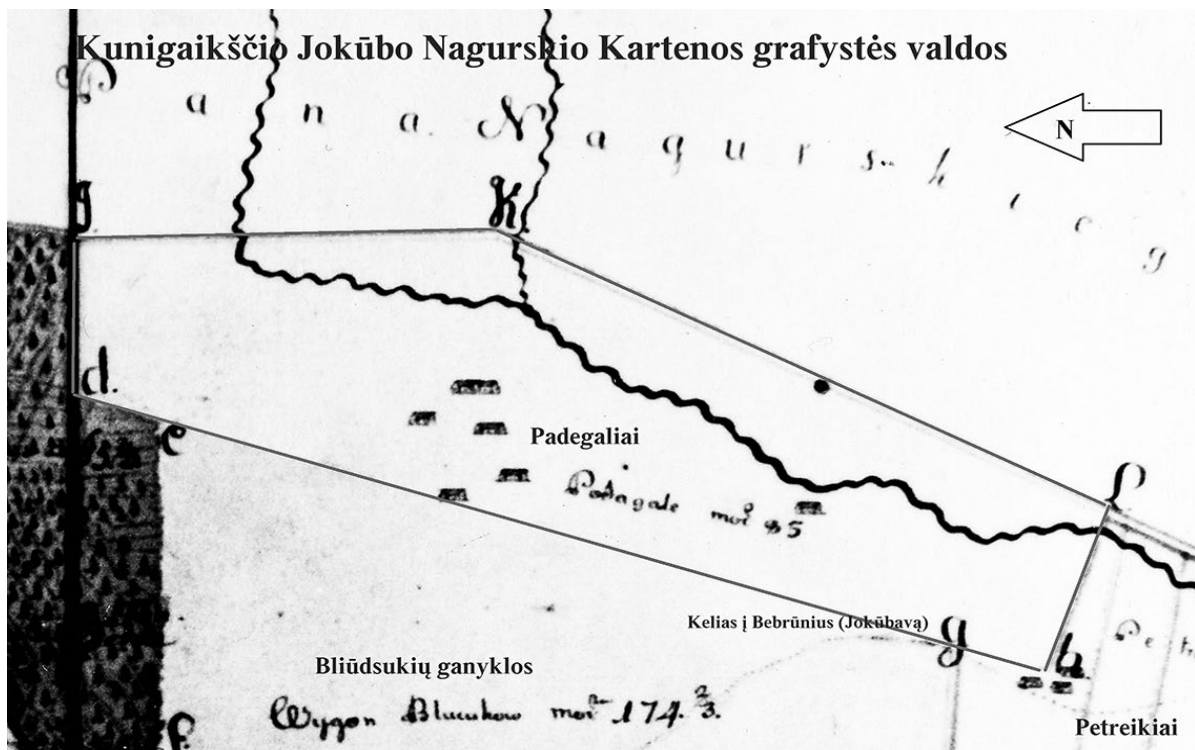
zaścianek Podagale) pirmąkart paminėtas Vilniaus vyskupo, kunigaikščio Ignoto Jokūbo Masalskio paskirto Lydos pavieto matininko Pranciškaus Jodkos 1771 metais sudarytame Kretingos grafystės inventoriuje. Tai buvo vienkieminė, 5 sodybų gyvenvietė, įsikūrusi plėšininėje Kretingos dvaro žemėje, anksčiau naudotoje bendrai ganyklai. Kaimas priklausė Kretingos grafystės Kurmaičių vaitijos Bliūdsukių laukininkijai, o palei jo rytinį kraštą ėjo riba tarp Kretingos ir Kartenos grafysčių.

1771 metais kaimas turėjo 87 margus (61,77 hektaro) žemės, iš kurios 65 margus (46,15 ha) sudarė ariama žemė, o 22 mar-

likai, priklausę Kretingos Viešpaties Apreiškimo Švč. Mergelėi Marijai parapijai, o jų dvasiniu gyvenimu rūpinosi bernardinų (pranciškonų observantų) vienuolyno kunigai.

1846 metais Padegaliuose buvo 4 dūmai – prievolinių kiemai. 1849 metais kaimas pirmąkart pažymėtas vokiečių sudarytame ir išleistame Prūsų Lietuvos žemėlapyje.

Panaikinus baudžiavą ir vykdant valstiečių žemės reformą, Padegaliai apie 1861 metus buvo prijungti prie Petreikių kaimo. Nuo to laiko Padegalių vietovė nebeminima nei 1870 metais parengtame Kauno gubernijos taikos teisėjų apylinkių

Padegalių užusienio 1771 metų planas. Parengė Pranciškus Jodka, Kretingos dvaro matininkas. Fragmentas iš Lietuvos valstybės istorijos archyve saugomo Kretingos grafystės Kurmaičių vaitijos Bliūdsukių laukininkijos žemių plano.

guviškius pusėje), pietvakariuose – su Petreikių, vakaruose – su Bliūdsukių užusienių žemėmis. Rytuose Žalgirio miškas kaimą skyrė nuo Būdviečių, o pietryčiuose – nuo Petrikaičių kaimų žemių.

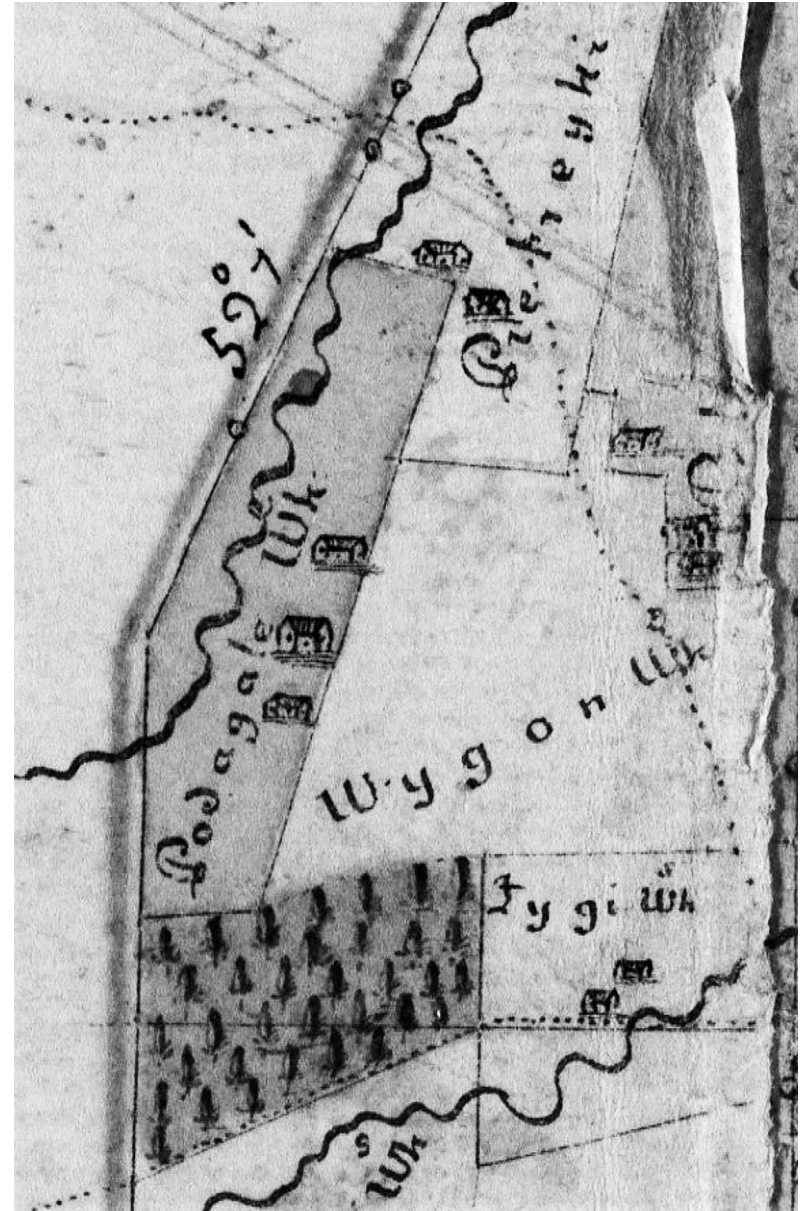
Žalgirio miške prasidėjo ir pietvakarių kryptimi kaimo pietrytinių pakraščiu tekėjo Degalo upelis, davęs vardą gyvenvietei, nes pavadinimas „Padegaliai“ reiškia vietovę, esančią prie Degalo arba palei Degalą. Rašytiniuose istorijos šaltiniuose vietovardis lenkų kalba rašomas „Podagale“ (1771 m.), „Podegale“ (1846 m.), vokiečių kalba – „Padagahlen“ (1849 m.).

Per kaimą ėjo vienintelis kelias, kuris jungė Kretingos–Gargždų plentą su Kretingos–Raguviškių–Budrių keliu.

Padegalių užsienis (lenk.

gus (15,62 ha) – šienaujamos pievos ir ganyklos. Žemę iš Kretingos dvaro nuomojosi valstiečiai Jonas Žvirblis (Jan Zwirblis), Mykolas Kubilius (Michał Kobylus), Jonas Kubilius (Jan Kobylus), Mykolas Kumštītis (Michał Kumsztītis) ir Motiejus Drungilas (Maciej Drungilko) su šeimomis. Visi jie valdė po 8 margus geros, 4 margus vidutinės ir 1 margą prastos rūšies ariamos žemės ir po 4 margus gerų šienaujamų pievų. Tik Mykolas Kubilius papildomai buvo išsinuomojęs 2 margus vidutinės rūšies ganyklų, todėl jam priklausė 19-lika, o kitiems žemdirbiams – po 17 margų žemės, už kurių nuomininkai dvarui mokėjo činšą – žemės rentos mokesį.

Kaimo gyventojai buvo kata-

Padegalių užsienis Kretingos grafystės 1771 metų žemėlapyje. Fragmentas iš Lietuvos valstybės istorijos archyve saugomo Kretingos grafystės žemėlapyje.

ir valsčių sąrašė, nei kituose vėlesniuose oficialiuose Kretingos valsčiaus gyvenamųjų vietovių sąrašuose.

Istorinei gyvenvietei atminti 2016 metais Padegalių vardu

buvo pavadinta nauja Petrikaičių kaimo gatvė, einanti senosios kaimavietės teritorija.

Julius KANARSKAS
Istorikas, Kretingos muziejus

Padegaliai (Padagahlen) 1849 metais išleistame Prūsų Lietuvos žemėlapyje.